

การศึกษาเปรียบเทียบวัฒนธรรมดนตรีไทใหญ่ในรัฐชาน สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา A Comparative Study of Tai Yai's Music Culture in Shan State, Republic of the Union of Myanmar

บุษกร บินทสันต์* BUSSAKORN BINSON*
ชาคม พรประสิทธิ์** KUMKOM PORNPASIT**
ภัทร คุมขำ*** PATTARA KOMKUM***

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาเปรียบเทียบวัฒนธรรมดนตรีของชาวไทใหญ่ในเมืองสำคัญของรัฐชาน 4 เมืองคือ เมืองจ๊อกแม เมืองสีป่อ เมืองตองยี และเมืองเชียงตุง

จากการวิจัยด้านพิธีกรรมความเชื่อพบว่า พิธีกรรมไหว้ครูสุรสติจะคงลักษณะของการเป็นพิธีกรรม สืบทอดดนตรีของศิลปินเฉพาะในเมืองที่ลิเกจาดไต้รุ่งเรืองคือ เมืองสีป่อและเมืองจ๊อกแม เนื่องจากศิลปิน ลิเกจาดไต้เครงครัดในการประกอบพิธีกรรมนี้ในแนวทางดั้งเดิม

การวิจัยเรื่องกลองกันยาว กลองมอชิง และเครื่องสาย พบว่าในพื้นที่วิจัยนั้น กลองกันยาวและ กลองมอชิงใช้บรรเลงประสมวงร่วมกับมอและฉาบใหญ่ ส่วนเครื่องสายนั้นพบเครื่องดนตรีตอยฮอรัน ใช้บรรเลงประสมในวงดนตรีประกอบการแสดงจาดไต เครื่องดนตรีทั้ง 3 ชนิดนี้ได้รับความนิยมในเมืองตอนเหนือของรัฐชานได้แก่ เมืองสีป่อ และเมืองจ๊อกแม มากกว่าอีกสองเมือง

การศึกษาเครื่องดนตรีประเภทเครื่องตีและเครื่องเป่าของชาวไทใหญ่ พบว่าเครื่องตีที่นิยมได้แก่ มอแคงหรือฆ้องแคง มอแวงหรือฆ้องวง ปัตตะนาซึ่งคล้ายระนาดเหล็กของไทย เช่าลงปัดหรือกลองชุด และ จิชอกแสงอันเป็นเครื่องกำกับจังหวะ ส่วนเครื่องดนตรีประเภทเครื่องเป่าของไทใหญ่ไม่ปรากฏในพื้นที่ของ รัฐชานในการเก็บข้อมูลครั้งนี้

คำสำคัญ: วัฒนธรรมดนตรีไทใหญ่/ รัฐชาน/ สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา

*ศาสตราจารย์ประจำภาควิชาดุริยางคศิลป์ ศูนย์เชี่ยวชาญเฉพาะทางวัฒนธรรมดนตรีไทย คณะศิลปกรรมศาสตร์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, bsumrongthong@gmail.com

*Prof. Dr., Music Department, Center of Excellence for Thai Music and Culture Research, Faculty of Fine and Applied Arts, Chulalongkorn University, bsumrongthong@gmail.com

**รองศาสตราจารย์ประจำภาควิชาดุริยางคศิลป์ ศูนย์เชี่ยวชาญเฉพาะทางวัฒนธรรมดนตรีไทย คณะศิลปกรรมศาสตร์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, pkumkom@yahoo.com

**Assoc. Prof. Dr., Music Department, Center of Excellence for Thai Music and Culture Research, Faculty of Fine and Applied Arts, Chulalongkorn University, pkumkom@yahoo.com

***รองศาสตราจารย์ประจำภาควิชาดุริยางคศิลป์ ศูนย์เชี่ยวชาญเฉพาะทางวัฒนธรรมดนตรีไทย คณะศิลปกรรมศาสตร์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, peenai2004@hotmail.com

***Assoc. Prof. Dr., Music Department, Center of Excellence for Thai Music and Culture Research, Faculty of Fine and Applied Arts, Chulalongkorn University, peenai2004@hotmail.com

ABSTRACT

This is a comparative research of musical culture of Tai Yai in 4 major cities in Shan State; Kyaukme, Hsipaw, Taunggyi, and Kengtung.

The research findings on rituals and beliefs show that the ritual Wai Kru Surasati remains strong and maintains its services as the artists' musical transmission ritual only in Kyaukme and Hsipaw where Jat Tai performance prospers, since Jat Tai artists strictly perform the ritual in its original ways.

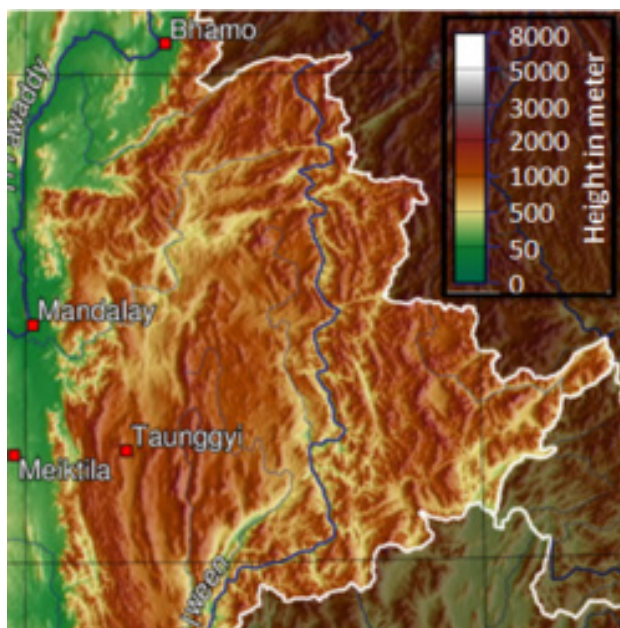
The study on Glong Kon Yao, Glong Mong Seung, and stringed instruments show that in the research areas, Glong Kon Yao and Glong Mong Seung are played with Mong and big cymbals. Stringed instrument found in the areas is Tor Yor horn which is used to play in Jat Tai musical band. The three musical instruments, Glong Kon Yao, Glong Mong Seung, and Tor Yor horn are more popular in Hsipaw and Kyaukme, cities in the northern part of Shan State.

Concerning Tai Yai's percussion instruments and wind instruments, it is found that the popular percussion instruments are Mong Khaeng, a panel gong; Mong wang, a circle gong; Patana, an instrument similar to Thai iron xylophone; Chao Long Pat, a set of drums; and Gee Hok Saeng, a rhythm marker. No Tai Yai's wind instrument is found in Shan state of this fieldwork.

Keywords: Culture of Tai Yai Music/ Shan State/ Republic of the Union of Myanmar

บทนำ

รัฐชาน มีอาณาเขตรวมทั้งหมด 62,500 ตารางไมล์ ตั้งอยู่ระหว่างเส้นละติจูดเหนือ 19 องศา 20 ลิปดา และ 24 องศา 9 ลิปดา ลองจิจูดตะวันออก 96 องศา 13 ลิปดา และ 101 องศา 9 ลิปดา ตั้งอยู่ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ส่วนใหญ่เต็มไปด้วยภูเขาสูงทั่วพื้นที่ มีที่ลุ่มกลางที่ดอนซึ่งเหมาะสมกับการทำเกษตรกรรม มีผืนป่าไม้ที่มีความอุดมสมบูรณ์ตลอดจนทรัพยากรธรรมชาติที่มีค่า ลักษณะพื้นดินในบริเวณที่ราบสูงชันนั้น มีความสูงโดยเฉลี่ย 914 เมตร ส่วนใหญ่เป็นหินปูน ที่ราบสูงนี้อยู่ในระยะสี่กิโลเมตรจึงมีหุบเขาลึกปรากฏอยู่ทั่วไป มีแม่น้ำสาละวิน แม่น้ำสายหลักของรัฐชานและแม่น้ำสาขาไหลผ่านจากเหนือลงไปได้เมืองต่าง ๆ ในรัฐชานมักตั้งอยู่บนที่ราบหุบเขาเล็ก ๆ ของแม่น้ำสาขาที่ไหลลงแม่น้ำสายใหญ่ ทั้งแม่น้ำอิรวดี แม่น้ำโขงและแม่น้ำสาละวิน¹

ภาพที่ 1 แผนที่แสดงภูมิประเทศรัฐชาน

ที่มา: "Topography of Shan State In Shan State," Wikipedia, Accessed in January 21, 2019, https://en.wikipedia.org/wiki/Shan_State.

ประชากรไทใหญ่อยู่กระจัดกระจายอยู่ในหลายประเทศ ในแถบรัฐชานมีอยู่ด้วยกัน 2 กลุ่มคือ กลุ่มที่อาศัยอยู่ดั้งเดิมและกลุ่มที่อพยพมาจากจีน คนที่อยู่มาดั้งเดิมนั้นเป็นกลุ่มคนที่พวกบามา หรือพม่าเชื่อว่าอพยพมาจากทิเบตและเรียกว่า "สยาม" หรือ "ชาน" ในภาษาพม่า ส่วนมอญเรียกว่า "เสียมโนก" กะเหรี่ยงเรียกว่า "โยนก" คะฉิ่นเรียกว่า "เสม" ผู้คนเหล่านี้เดิมปกครองตนเองและแบ่งเป็นอาณาจักรซึ่งในภาษาไตเรียกว่า "ฮายหอ" มีทั้งหมด 9 อาณาจักร ปัจจุบันอยู่ในบริเวณสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาและเรียกชื่อชนเผ่าตามถิ่นฐาน เช่น ไตลื้อ โยนก ไตเขิน ฯลฯ ถิ่นที่อยู่อาศัยจะเป็นบริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำระหว่างหุบเขา เช่น ลุ่มน้ำอิรวดี (ที่ราบสูงสยามตะวันออก) ลุ่มแม่น้ำสะโตงขึ้นไปถึงเมืองอัสสัม แคว้นอาหม ประเทศอินเดีย

1. กนกกร สว่างศรี, "รัฐชานกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมภายใต้การปกครองของอังกฤษ ค.ศ. 1886-1948" (วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์ศึกษา ภาควิชาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2552), 9.

ลุ่มแม่น้ำชีนตะวันตก หรือที่ราบลุ่มเกาะปากแม่น้ำอิรวดี บ้างปรากฏที่ทางใต้ของแคว้นมอญ ซึ่งแต่ละกลุ่มชาวไต มีดินแดนและการติดต่อกันดังนี้

- ไตเขิน อยู่ที่แคว้นเชียงตุง ลุ่มแม่น้ำเขิน มีความใกล้ชิดกับไตลื้อหรือไทลื้อในเรื่องของภาษาและการนับถือ

- ไตลื้อ อยู่ที่แถบสิบสองปันนา รัฐชาน น่านจะอพยพมาจากแถบลุ่มแม่น้ำลื้อ แคว้นล้านนาในประเทศไทย

- ไตลาว ส่วนใหญ่อยู่ในอาณาจักรลาวที่มีสิบสองปันนา สิบสองจุไท และญวนนาน เชื่อว่าอพยพมาจากญวนนาน หนีการรุกรานของจีน

- ไตหล่า อยู่แถบลุ่มน้ำดำและแดง ปากอ่าวตังเกี๋ย (ทางตอนบนของเวียดนามเหนือ) ไตหล่าที่อพยพเข้ามาในประเทศไทย เรียกว่า ชาวภูไท หรือผู้ไท อาศัยอยู่แถบภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เอกลักษณ์ที่โดดเด่นของภูไทคือ คำสอน เช่น อย่าลักขโมย (ห้ามลักขโมย)

- ไตใหญ่ (สยามไทย) อยู่แถบอาณาจักรน่านเจ้า เกิดขึ้นเมื่อ พ.ศ. 119 หลังจากที่ถูกขับหนีจากการรุกรานของชนชาติจีนมายังตังเกี๋ย ลาว อินโดจีน ชะเลียง จนมาถึงสุวรรณภูมิ ในอดีตจัดเป็นอาณาจักรที่มีอาณาเขตกว้างขวางมาก จนต้องหนีการรุกรานของราชวงศ์หวงใน พ.ศ. 1797 ปัจจุบันยังมีไตใหญ่อยู่บ้างในแถบลุ่มน้ำสาละวิน คุณหมิง และนครเชียงตุง² สำหรับในพื้นที่วิจัย 4 เมืองคือ จั๊กแม สิปอ ตองยี และเชียงตุงมีประชากรกลุ่มชาติพันธุ์ดังนี้

- เมืองจั๊กแม จำนวนประชากร 39,930 คน (ข้อมูล พ.ศ. 2557) ประกอบด้วยชาวไทใหญ่และปะหล่อง โดยปะหล่องมีเขตปกครองตนเองในบริเวณ 2 เมืองของจังหวัดจั๊กแมคือเมืองน้ำสันและเมืองตุง

- เมืองสิปอ จำนวนประชากร 20,897 คน (ข้อมูล พ.ศ. 2557) มีกลุ่มชาติพันธุ์ไทใหญ่และปะหล่อง

- เมืองตองยี จำนวนประชากร 264,804 คน (ข้อมูล พ.ศ. 2557) ประกอบด้วยชาวไทใหญ่ ลีซอ ปะโอและทะนุ โดยมีเขตปกครองตนเองของปะโอ 3 เมืองคือ ไทโปง สีแสงและปางโหลง กับเขตปกครองตนเองของทะนุ 2 เมืองคือ ปินดาเยและยวงกัน

- เมืองเชียงตุง จำนวนประชากร 171,620 คน (ข้อมูล พ.ศ. 2557) โดยมีประชากรไทเขิน (ไทซิ่น) มากที่สุด รองลงมาคือไทใหญ่ และถัดไปคือกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ ได้แก่ ไทลื้อ ไทเหนือ ลัวะ ปะหล่อง ว้า แอน อาข่า อีเก้อ ลาหู่ ลีซอ ยาง พม่า แข (จีน) และอินเดีย

ชาวไทใหญ่ มีวัฒนธรรมที่โดดเด่นและเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตน และยังคงรักษาขนบประเพณี วัฒนธรรมของตนเองไว้ได้อย่างเหนียวแน่น เดิมนั้นชาวไทใหญ่ผูกพันอยู่กับความเชื่อในสิ่งเหนือธรรมชาติ ผีสงและไสยศาสตร์ ด้วยสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ที่เป็นแม่น้ำ ภูเขา ป่าไม้และวิถีชีวิตการทำมาหากินด้วยการทำนาเป็นหลัก ได้หล่อหลอมวิถีคิดให้เกิดวิถีชีวิตและวัฒนธรรมอันเป็นลักษณะเฉพาะของชาวไทใหญ่ วิถีคิดที่เชื่อในสิ่งเหนือธรรมชาติ ก่อให้เกิดการปฏิบัติ ขนบธรรมเนียม ประเพณี และพิธีกรรมทางไสยศาสตร์ต่าง ๆ กิจกรรมทุกอย่างจะมีความเชื่อเหล่านี้ไปเกี่ยวข้องด้วยเสมอ ต่อมาพุทธศาสนาได้เติบโต และรุ่งเรืองในเขตอาณาจักรไทใหญ่ระยะหลังมาก และเข้าไปแทนที่ความเชื่อทางไสยศาสตร์ ผีสง และสิ่งเหนือธรรมชาติบางส่วนได้³ เมื่อวิถีคิดเปลี่ยนไป วิถีชีวิต ประเพณี พิธีกรรมต่าง ๆ ก็เปลี่ยนแปลงตามไปด้วย

2. ปราณี ศิริธร, เทวอานันแดนสยาม (เชียงใหม่: ลานนาสาร, 2528), 49-59.

3. สมพงศ์ วิทย์ศักดิ์พันธุ์, ประวัติศาสตร์ไทใหญ่ (กรุงเทพฯ: สร้างสรรค์, 2544), 266.

แต่ยังคงเหลือร่องรอยประเพณีแบบเดิมผสมผสานอยู่ ประเพณีพิธีกรรมและความเชื่อทางศาสนานี้เองที่ทำให้ชาวไทยใหญ่สามารถรวมตัวกันเป็นกลุ่มก้อนใหญ่

ประเด็นสำคัญในการศึกษาชุดโครงการวิจัยนี้คือ การศึกษาเปรียบเทียบวัฒนธรรมดนตรีชาวไทยใหญ่ในเมืองสำคัญของรัฐชาน 4 เมืองคือ จั๊กแม สิปอ ตองยีและเซียงตุง โดยศึกษาการบรรเลงเครื่องดนตรีประเภทกลองกันยาว กลองมอชิง เครื่องสาย เครื่องตี และเครื่องเป่า รวมทั้งศึกษาพิธีกรรมและความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมการถ่ายทอดดนตรี หากคลั่งปัญญาวัฒนธรรมจากศิลปินชาวไทยใหญ่นี้มิได้ถูกรวบรวมไว้ในอนาคตอันใกล้ ชาวไทใหญ่รุ่นหลังอาจไม่สามารถหาร่องรอยทางวัฒนธรรมที่เป็นภูมิปัญญาของบรรพชนได้ต่อไป ด้วยเหตุนี้จึงจำเป็นต้องอย่างเร่งด่วนที่คณะผู้วิจัยจะต้องสืบหาภูมิปัญญา ดนตรีพื้นเมืองของชาวไทยใหญ่ที่ยังคงหลงเหลืออยู่ไม่มากนักใน 4 เมืองสำคัญของรัฐชาน โดยงานวิจัยชิ้นนี้จะนำเสนอผลงานวิจัยเปรียบเทียบวัฒนธรรมดนตรีไทใหญ่ที่ได้ศึกษาจากคลังทรัพยากรทางปัญญาของศิลปินชาวไทยใหญ่ 4 เมือง อันเป็นเมืองสำคัญทางเศรษฐกิจและสังคมของชาวไทยใหญ่รัฐชาน

วัฒนธรรมของชาวไทยใหญ่ในภาพรวมของสภาพการณ์ปัจจุบัน กล่าวได้ว่าไทใหญ่เป็นสาขาหนึ่งของชนชาติไต มีภาษาพูดและภาษาเขียนเฉพาะตน มีเอกลักษณ์ทางประเพณีวัฒนธรรมซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากพุทธศาสนา ประชากรไทใหญ่ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในรัฐชานซึ่งเป็นถิ่นฐานของชาวไทยมาแต่โบราณ อาณาเขตของรัฐชานนั้นติดต่อกับพม่า สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนจีน ประเทศลาว และประเทศไทย ก่อนปีค.ศ. 1947 บรรดาเจ้าฟ้าไทใหญ่เคยร่วมกันก่อตั้งเป็นสหพันธรัฐไทใหญ่ แต่ปัจจุบัน รัฐชานตกอยู่ในปกครองของรัฐบาลเมียนมา ซึ่งรัฐบาลกลางปกครองอย่างเข้มงวดและพยายามลบเลือนอัตลักษณ์ของชาติพันธุ์ อันทำให้เกิดความไม่สงบจากการต่อต้านของกองกำลังไทใหญ่อยู่เนือง ๆ งานศึกษาวิจัยวัฒนธรรมดนตรีของไทใหญ่ 4 เมืองในรัฐชานในเมืองสิปอ จั๊กแม ตองยีและเซียงตุงครั้งนี้ นับเป็นโอกาสอันดียิ่งที่ผู้วิจัยสามารถเก็บบันทึกรายละเอียดข้อมูลวัฒนธรรมดนตรีของไทใหญ่ รวมทั้งการได้สัมภาษณ์ผู้รู้ซึ่งมักเป็นศิลปินและผู้อาวุโสของชุมชน เนื่องจากวัฒนธรรมดนตรีของไทใหญ่นี้อยู่ในความเสี่ยงอย่างยิ่งที่จะสูญหาย ทั้งจากกระแสโลกาภิวัตน์และจากการปิดกั้นของรัฐบาลเมียนมา และความไม่สงบในพื้นที่ อีกทั้งการเดินทางเข้าไปยังพื้นที่วิจัยสี่เมืองนั้นทำได้ยากมากในปัจจุบัน ข้อมูลอันเป็นผลจากการศึกษาวัฒนธรรมดนตรีไทใหญ่ 4 เมืองในรัฐชานนี้จะป็นหลักฐานในการค้นคว้าวิจัยเรื่องเกี่ยวกับชนชาติไตกลุ่มไทใหญ่หรือกลุ่มอื่น ๆ ได้ต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์และขอบเขตของการวิจัย

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบพิธีกรรมและความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมการถ่ายทอดดนตรี การบรรเลงเครื่องดนตรีประเภทกลองกันยาว กลองมอชิง และเครื่องสายรวมทั้งการบรรเลงเครื่องตีและเครื่องเป่า กำหนดขอบเขตของการวิจัย 4 เมืองคือเมืองสิปอ เมืองจั๊กแม เมืองตองยีและเมืองเซียงตุง ขอบเขตการศึกษาด้านเนื้อหาได้แก่การศึกษาลักษณะทางกายภาพเครื่องดนตรี วิธีการบรรเลงและบทเพลง ขอบเขตการบันทึกทำนองเพลงใช้วิธีทางดุริยางคศิลป์ไทยเท่านั้น

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินวิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ แบ่งเป็นขั้นเตรียมการ ขั้นดำเนินการและขั้นตอนวิเคราะห์ข้อมูล ขั้นเตรียมการเป็นศึกษาค้นคว้าเอกสาร รวบรวมข้อมูลหนังสือ เว็บไซต์ที่เกี่ยวข้องจากแหล่งข้อมูลภูมิภาคภายในประเทศและต่างประเทศ ขั้นดำเนินการ เดินไปเก็บข้อมูลภาคสนามด้วยการสัมภาษณ์บุคคลข้อมูล โดยเป็นการสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ กลุ่มเป้าหมายได้แก่ หัวหน้าแหล่งวัฒนธรรม ศิลปิน ครูภูมิปัญญา ศิลปินผู้ถ่ายทอดและผู้รับสืบทอด และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดพิธีกรรมบุคคลในท้องถิ่นที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับประเพณีรวมถึงการถ่ายทอดความรู้วัฒนธรรมการบรรเลงดนตรีไทใหญ่ ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล ใช้หลักทางดุริยางคศิลป์พิจารณาข้อมูลทั้งมูลบท บริบท เนื้อหาตามวัตถุประสงค์ที่ดำเนินการวิจัย วิเคราะห์และสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้

ผลการวิจัย

งานวิจัยศึกษาเปรียบเทียบวัฒนธรรมดนตรีไทใหญ่ ในรัฐซาน สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา ณ คณะผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ใน 4 เมืองคือเมืองสืปอ เมืองจ๊อกแม เมืองตองยี และเมืองเชียงตุง ในระหว่าง พ.ศ. 2557-2560 เพื่อเก็บข้อมูลภาคสนามด้านดนตรี การแสดง และพิธีกรรมต่าง ๆ ของไทใหญ่ ด้วยวิธีสัมภาษณ์ศิลปินและปราชญ์ชุมชน รวมทั้งสนับสนุนให้จัดพิธีไหว้ครูสุรสติที่เมืองจ๊อกแมและเมืองเชียงตุง เพื่อสังเกตการณ์รายละเอียดในพิธีกรรมด้วย งานวิจัยฉบับนี้ได้นำข้อมูลที่ได้อามาวิเคราะห์เปรียบเทียบในด้านพิธีกรรมความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับการสืบทอดดนตรี ด้านกายภาพ ลักษณะเสียง การประสมวง และทำนองของกลองกันยาว กลองมองเซิง และตอยอฮอร์น และด้านเครื่องตีและเครื่องเป่า ซึ่งสรุปผลได้ดังนี้

การศึกษาเปรียบเทียบด้านพิธีกรรมและความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับการสืบทอดดนตรี

การศึกษาเปรียบเทียบด้านพิธีกรรมและความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับการสืบทอดดนตรี พบว่าพิธีกรรมไหว้ครูสุรสติในเมืองไทใหญ่ 4 เมืองมีความเข้มแข็งและคงลักษณะของการเป็นพิธีกรรมสืบทอดดนตรีของศิลปินเฉพาะในเมืองที่ลิเกจาดไตรุ่งเรืองคือ เมืองสืปอ และเมืองจ๊อกแม เนื่องจากศิลปินลิเกจาดไตเคร่งครัดในการประกอบพิธีกรรมนี้ในแนวทางดั้งเดิม กล่าวคือ สักการะพระสุรสติในฐานะวิญญาณศักดิ์สิทธิ์ที่ประสาทความรู้และอุปถัมภ์ด้านศิลปกรรม ดนตรี ฟ้อนรำ ส่วนในเมืองที่ลิเกจาดไตไม่เป็นที่นิยม พิธีไหว้ครูสุรสติจะมีคติที่แปรเปลี่ยนไปตามอิทธิพลของสภาพแวดล้อม ในเมืองตองยี คติการบูชาพระสุรสติกลายเป็นการบูชาเทวีผู้ปกป้องรักษาพระไตรปิฎกตามอิทธิพลความเชื่อของชาวเมียนมาซึ่งเป็นประชากรส่วนใหญ่ในพื้นที่ และในเมืองเชียงตุง คติการบูชาพระสุรสติเน้นที่การปิดทองลงอาคมและการสักยันต์ เนื่องจากการดนตรีและลิเกจาดไตไม่เป็นที่นิยมนัก พิธีกรรมจึงไม่เน้นด้านการถ่ายทอดดนตรี ด้านวัฒนธรรมดนตรีนั้นพบว่าการสังสรรค์ทางวัฒนธรรม รับเอาวัฒนธรรมการแสดงและเครื่องดนตรีของชนต่างเผ่าพันธุ์บ้าง โดยเป็นวัฒนธรรมที่ใกล้เคียง ไม่แตกต่างกันมาก และมีลักษณะที่ซึมซับได้ง่าย ส่วนประเพณีสำคัญในชีวิตของชาวไทใหญ่ อย่างประเพณีปอยส่างลองนั้นยังดำรงอยู่อย่างแน่นแฟ้น แม้จะมีรูปแบบบางประการที่เปลี่ยนแปลงไปตามวัฒนธรรมอื่นบ้าง แต่สาระของประเพณียังอยู่อย่างครบถ้วนและยังสืบทอดและดำรงความสำคัญในชีวิตของผู้คนดั้งเดิม

ภาพที่ 2 ด้านหน้าการจัดพิธีบูชาเฝ้าพระสุรสีข่างละ 6 เผิน (ภาพซ้าย)
ที่มา: บุญกร บิณฑสันต์
ภาพที่ 3 นางแสงอ่อนร้องบูชาพระสุรสีข่างในพิธีไหว้ครูสุรสี เมืองจ๊อกแม (ภาพขวา)
ที่มา: บุญกร บิณฑสันต์

ภาพที่ 4 ผู้เข้าร่วมพิธีไหว้ครูสุรสี ดมน์น้ำอ้างเพื่อความเป็นสิริมงคล
ที่มา: บุญกร บิณฑสันต์

การศึกษาเปรียบเทียบด้านกายภาพและกลวิธีการตีกลองกันยาว กลองมอชิงและตอยอฮอรัน

การศึกษาเปรียบเทียบด้านกายภาพ วิธีการบรรเลง การประสมวงและทำนองของกลองกันยาว กลองมอชิงและตอยอฮอรัน ลักษณะทางกายภาพกลองกันยาวพบลักษณะร่วม 4 เมืองคือ ขนาดหน้ากลองที่นิยมใช้ดี นิยมขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง 13 นิ้ว ลักษณะเสียงกลองกันยาวศิลปินไม่มีภาษาทำนองดนตรี วิธีการบรรเลงกลองกันยาวมี 4 วิธีการคือ การตีลงสัน การตีเปิดหน้ากลอง การตีกดเสียงหน้ากลองและการใช้ปลายนิ้วตีขอบกลอง การประสมวงกลองกันยาวประกอบด้วย กลองกันยาว มอชิงและฉาบใหญ่ ทำนองกลองกันยาวมีความหลากหลายในแต่ละพื้นที่ เมืองสีป่อไม่ปรากฏการตีกลองมอชิง ลักษณะกลองอีก 3 พื้นที่ ลักษณะทางกายภาพเป็นกลองขึ้นหน้า 2 ด้าน ตรงกลางหุ้มกลองป้องกันออก ใช้หนังเรียดเป็นสายโยงแรงเสียง ลักษณะเสียงเกิดจากการตีลงกลางหน้ากลองตามจังหวะมอชิงและฉาบ การประสมวงประกอบด้วย กลอง 1 ใบ มอชิงเป็นชุด ไม่จำกัดจำนวนและฉาบใหญ่ จังหวะของทำนองผสมผสานทำนองเป็นชุดระหว่างเครื่องดนตรีทั้ง 3 ชิ้น ใช้ตีประกอบการแห่งานบุญ

ตัวอย่างกระสวนจังหวะของทำนองกลองกันยาว สานิตโดยครูจายหลวง ศิลปินเมืองสีป่อ ทั้งนี้ความสั้นยาวของกระสวนจังหวะแต่ละชุดขึ้นอยู่กับการตีวนไปหลาย ๆ รอบโดยไม่จำกัดจำนวน ยึดหยุ่นไปตามความประสงค์ของนักดนตรี เสียงของการบันทึกทำนองกลองเป็นการบันทึกตามเสียงที่ได้ยินจากการเก็บข้อมูลภาคสนาม เสียงเป็ง หมายถึงการใช้ฝ่ามือตีลงกลางหน้ากลองแล้วเปิดมือขึ้น เสียงกะ หมายถึงการตีกดหน้ากลอง ตัวอย่างจังหวะกลองกับเสียงมอชิง 4 รูปแบบดังนี้

กระสวนที่ 1

กลองกันยาว	- - - -	- - กะเป็ง	- - กะเป็ง	- - เป็งเป็ง
มอชิง	- - - มั่ง	- - - มั่ง	- - - มั่ง	- - - มั่ง

กระสวนที่ 2

กลองกันยาว	- - กะเป็ง	- - กะเป็ง	- - - เป็ง	- - - เป็ง
มอชิง	- - - มั่ง	- - - มั่ง	- - - มั่ง	- - - มั่ง

กระสวนที่ 3

กลองกันยาว	- - - เป็ง	- เป็งเป็ง	- - - เป็ง	- เป็งเป็ง
มอชิง	- - - มั่ง	- - - มั่ง	- - - มั่ง	- - - มั่ง

กระสวนที่ 4

กลองกันยาว	- - - เป็ง	- เป็งเป็ง	- เป็งเป็ง	- - -
มอชิง	- - - มั่ง	- - - มั่ง	- - - มั่ง	- - - มั่ง

ตัวอย่างที่ 1 ตัวอย่างกระสวนจังหวะของทำนองกลองกันยาว
ที่มา: จายหลวงสานิตทำนอง

เครื่องสี่ของไทใหญ่เรียกว่า ตอยยอฮอรัน เป็นเครื่องสี่ 4 สาย ลักษณะกายภาพเป็นการผสมของไวโอลินและฮอรัน ลักษณะเสียงมักเทียบแต่ละสายห่างกันเป็นคู่ 5 ตอยยอฮอรันนำไปประสมวงในวงดนตรีจาดไตประกอบการแสดงจาดไต ทำนองตอยยอฮอรันมีทั้งการสืบล่องตามจังหวะและสีงจังหวะอิสระ มีการสืบร่อง สำหรับเมืองจ๊อกแมมีลักษณะแตกต่างคือ ใช้กลวิธีสับัดและขยี้เข้าไประหว่างการสืบล่องด้วย จังหวัดตอนเหนือของรัฐชาน ได้แก่เมืองสีปอและเมืองจ๊อกแม มีความเข้มข้นในเนื้อหาทางดนตรีมากกว่าจังหวัดตองยีที่เป็นเมืองหลวง หรือเมืองเชียงตุงที่ผสมผสานวัฒนธรรมดนตรีหลายชาติพันธุ์บรรเลงร่วมกัน

ภาพที่ 5 กลองกันยาวของจายหลวง บ้านเวียงเก่า ตำบลชบลัง เมืองสีปอ (ภาพซ้าย)
ที่มา: ชำคม พรประสิทธิ์

ภาพที่ 6 กลองกันยาวบ้านจายล่าหมื่น ผู้ใหญ่บ้านหมวยต้อ เมืองจ๊อกแม (ภาพขวา)
ที่มา: ชำคม พรประสิทธิ์

ภาพที่ 7 การประสมวงกลองกันยาวบ้านครุฑนึ่ง เมืองตองยี (ภาพซ้าย)
ที่มา: บุษกร บิณฑสันต์ และคณะ, "วัฒนธรรมการบรรเลงดนตรีไทใหญ่ในรัฐชาน สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา (เมืองตองยี)" (งานวิจัยทุนงบประมาณแผ่นดิน, 2560), 20ข.

ภาพที่ 8 การประสมวงกลองกันยาว ณ ศาลเจ้าเมือง เมืองเชียงตุง (ภาพขวา)
ที่มา: บุษกร บิณฑสันต์ และคณะ, "วัฒนธรรมการบรรเลงดนตรีไทใหญ่ในรัฐชาน สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา (เมืองเชียงตุง)" (งานวิจัยทุนงบประมาณแผ่นดิน, 2561), 121ข.

ภาพที่ 9 การประสมวงกลองมอชิงบ้านต้นเท็ก เมืองจ้อกแม
ที่มา: บุษกร บิณฑสันต์ และคณะ, "วัฒนธรรมการบรรเลงดนตรีไทใหญ่ในรัฐชาน สาธารณรัฐแห่ง
สหภาพเมียนมา (เมืองจ้อกแม)" (งานวิจัยทุนงบประมาณแผ่นดิน, 2559), 58ข.

ภาพที่ 10 ครูช่างาน นักดนตรีตอยอฮอร์น ณ เมืองตองยี
ที่มา: บุษกร บิณฑสันต์ และคณะ, "วัฒนธรรมการบรรเลงดนตรีไทใหญ่ในรัฐชาน สาธารณรัฐแห่ง
สหภาพเมียนมา (เมืองตองยี)" (งานวิจัยทุนงบประมาณแผ่นดิน, 2560), 37ข.

การศึกษาเปรียบเทียบกายภาพและทำนองเครื่องตีและเครื่องเป่า

การศึกษาเปรียบเทียบกายภาพและทำนองเครื่องตีและเครื่องเป่าใน 4 เมือง พบว่าเครื่องดนตรีประเภทเครื่องตีปรากฏอยู่ในวงจ๊าดใต้ได้แก่ มอญ แคว มีลักษณะกายภาพเป็นฆ้องแผงจำนวน 17 ลูก มอญ แคว มีลักษณะกายภาพเป็นฆ้องวงจำนวน 18 ลูก ปัตตานะ มีลักษณะกายภาพคล้ายระนาดเหล็กจำนวน 23 ลูก เชลียงปัด มีลักษณะเป็นกลองชุดและจ๊อออกแสง เป็นเครื่องกำกับจังหวะ

ภาพที่ 11 มอญ แคว คณะบ้านหนองหมอน เมืองตองยี (ภาพซ้าย)
ที่มา: นุชกร ปิณฑสันต์ และคณะ, "วัฒนธรรมการบรรเลงดนตรีไทใหญ่ในรัฐชาน สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา (เมืองตองยี)" (งานวิจัยทุนงบประมาณแผ่นดิน, 2560), 63ก.

ภาพที่ 12 ปัตตานะของคณะวัดอิน เมืองเชียงตุง (ภาพขวา)
ที่มา: นุชกร ปิณฑสันต์ และคณะ, "วัฒนธรรมการบรรเลงดนตรีไทใหญ่ในรัฐชาน สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา (เมืองเชียงตุง)" (งานวิจัยทุนงบประมาณแผ่นดิน, 2561), 69ก.

เครื่องตีประเภทดำเนินทำนองและเครื่องหนึ่งจะบรรเลงในรูปแบบจังหวะ 2 ลักษณะคือ จังหวะจี 2 หรือจังหวะปานกลาง และจังหวะจี 1 หรือจังหวะช้าในลักษณะการดำเนินทำนองแบบลอยจังหวะ ผู้บรรเลงสามารถตกแต่งรายละเอียดของทำนองเพลงได้อิสระ รูปแบบทำนองของเครื่องตีดำเนินทำนองมีความโดดเด่นที่ทำนองในส่วนท้ายวรรคเพลง คือการย่ำตัวโน้ตเป็นทำนองสั้น ๆ หรือการซ้ำทำนองที่เป็นทำนองยาว ๆ นอกจากนี้การศึกษายังพบวัฒนธรรมดนตรีมีความลุ่มลึก โดยเฉพาะในพื้นที่ตอนเหนือได้แก่ เมืองลีปอ และเมืองจ๊อแม สำหรับเมืองตองยีปรากฏคณะดนตรีจำนวนน้อยมาก และเนื้อหาทำนองมีความซับซ้อนน้อยกว่าส่วนเมืองเชียงตุงมีการผสมผสานแบบดั้งเดิมและการผสมวงกับเครื่องดนตรีชาติพันธุ์อื่น เครื่องดนตรีประเภทเครื่องเป่าของไทยใหญ่ ไม่ปรากฏในพื้นที่เก็บข้อมูล

ภาพที่ 13 วงจ๊าดใต้คณะอ่องฮักเคอ เมืองจ๊อแม
ที่มา: ภัทระ คมขำ

ภาพที่ 14 วงจ๊าดใต้คณะวัดอิน เมืองเชียงตุง
ที่มา: ภัทระ คมขำ

ตัวอย่างทำนองเพลงอ่องหย่าอ่องจอง วรรคที่ 6 จากข้อมูล 4 เมือง แสดงการซ้ำทำนองเพลง

เมืองสีป่อ

วรรคที่ 6

ทำนองร้อง

ปุง	ต่อง	ก่อง	ไห่	ป้อ	ต้อย	นาก	ทอง
--- ล	--- ล	--- ท	--- ล	--- มี่	--- ล	--- ท	- ท - รี่
แม่	มอง	อืด	เป็น	เชิง			
- รี่ - ตี่	--- ท	- ตี่ ท ล	- ช - ล	- ท - รี่	- รี่ - รี่		

ทำนองมองแคง

- รี่ - ล	- ล - ล	- ล - ท	- ต ท ล	--- มี่	- มี่ - ล	--- ท	- ท - รี่
- รี่ มี่ ตี่	--- ท	- ตี่ ท ล	- ช - ล	- ท - รี่	- มี่ - ล	- ท - รี่	--- รี่

ตัวอย่างที่ 2 ทำนองจากครูอ่อน คณะอ้ายหอมจอมป็น
ที่มา: บุษกร บินทสันต์ และคณะ, "วัฒนธรรมการบรรเลงดนตรีไทใหญ่ในรัฐชาน สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา (เมืองสีป่อ)" (งานวิจัยทุนงบประมาณแผ่นดิน, 2558), 141ก.

เมืองจ๊อกแม

วรรคที่ 6

ทำนองร้อง

ปุง	ต่อง	ก่อง	ไห่	ป้อ	ต้อย	หนัก	ทอง
--- ล	--- ล	--- ท	--- ล	--- มี่	--- ล	--- ท	- ท - รี่
แม่	มอง	อืด	เป็น	เชิง			
- รี่ - ตี่	--- ท	- ตี่ ท ล	- ช - ล	- ท - รี่	- รี่ - รี่		

ทำนองมองแคง

--- ล	--- ล	--- ท	--- ล	--- มี่	--- ล	--- ท	- ท - มี่
--- รี่	--- ตี่	- ท - ล	- ช - ล	- ท - รี่	- มี่ - ล	- ท - รี่	--- รี่

ตัวอย่างที่ 3 ทำนองจากครูจ่าน คณะอ่อนฮักเคอ
ที่มา: บุษกร บินทสันต์ และคณะ, "วัฒนธรรมการบรรเลงดนตรีไทใหญ่ในรัฐชาน สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา (เมืองจ๊อกแม)" (งานวิจัยทุนงบประมาณแผ่นดิน, 2559), 123ก.

เมืองตองยี

วรรคที่ 6

ทำนองร้อง

ปุง	ต่อง	ก่อง	ไห่	ป้อ	ต้อย	หนัก	ทอง
--- ล	--- ล	--- ท	--- ล	--- มี่	--- ล	--- ท	- ท - มี่
แม่	มอง	อืด	เป็น	เชิง			
- รี่ - ตี่	--- ท	- ตี่ ท ล	- ช - ล	- ท - รี่			

ทำนองมองแคง

--- ล	- ล - ล	- ล - ท	- ท - ล	- ล - มี่	- มี่ - ล	- ล - ท	- ท - มี่
- มี่ - รี่	- รี่ - รี่	- ตี่ ท ล	- ช - ล	- ท - รี่	--- รี่		

ตัวอย่างที่ 4 ทำนองจากครูสา่งจาย คณะบ้านหนองหมอน
ที่มา: บุษกร บินทสันต์ และคณะ, "วัฒนธรรมการบรรเลงดนตรีไทใหญ่ในรัฐชาน สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา (เมืองตองยี)" (งานวิจัยทุนงบประมาณแผ่นดิน, 2560), 138ก.

เมืองเชียงตุง

วรรคที่ 6

ทำนองร้อง

ปุง	ต๋อง	ก๋อง	ไห่	ป้อ	ต๋อย	หนัก	ทอง
--- ล	--- ล	--- ท	--- ล	--- มี่	--- ล	--- ท	- ท - มี่
แม่	มอง	อืด	เป็น	เชิง			
- รี่ - ตี่	--- ท	- ตี่ ท ล	- ช - ล	- ท - รี่			

ทำนองมองแคง

--- ล	- ล - ล	- ล - ท	- ท - ล	- ล - มี่	- มี่ - ล	- ล - ท	- ท - มี่
- มี่ - รี่	- รี่ - รี่	- ตี่ ท ล	- ช - ล	- ท - รี่	--- รี่		

ตัวอย่างที่ 5 ทำนองจากครุฑอ คณะเจ้าดงไต

ที่มา: บุษกร บินทสันต์ และคณะ, "วัฒนธรรมการบรรเลงดนตรีไทใหญ่ในรัฐชาน สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา (เมืองเชียงตุง)" (งานวิจัยทุนงบประมาณแผ่นดิน, 2561), 109ก.

การอภิปรายผล

ผลการศึกษาพบว่า พิธีกรรมความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดนตรีจะคงอยู่ ดำรงรูปแบบและวัตถุประสงค์ดั้งเดิมได้นั้น การดนตรีที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมนั้นต้องเป็นที่นิยม มีนักดนตรีซึ่งรักษาสืบทอดพิธีกรรมอย่างเคร่งครัด มิฉะนั้นแล้ว พิธีกรรมก็จะแปรเปลี่ยนไปตามความเชื่อและความนิยมของประชากรส่วนใหญ่ในพื้นที่นั้น ๆ ในด้านเครื่องดนตรี พบว่าเครื่องดนตรีอันเป็นเอกลักษณ์ของไทใหญ่ ทั้งประเภทกลองคือ กลองกันยาว เครื่องดนตรีประเภทตีคือ มองแคง มองแวง ปัดตะนา เช่าลงปัด รวมทั้งเครื่องสี คือต๋อยฮอฮอริ ยังคงเป็นที่นิยมใช้ตีประกอบการแสดงจำดไต และการแสดงฟ้อนในงานประเพณีต่าง ๆ ขณะที่กลองมองเชิงและจ๊อฮอกแสงเกือบจะสูญหายไปจากพื้นที่ และไม่ปรากฏข้อมูลเครื่องดนตรีประเภทเครื่องเป่า การบรรเลงดนตรีในบางพื้นที่มีกลวิธีอันโดดเด่นเฉพาะตัว วัฒนธรรมดนตรีจะเข้มข้นลุ่มลึกกว่าในเมืองทางเหนือคือเมืองสีปอและเมืองจ๊อแม ส่วนเมืองทางใต้คือเมืองต๋องยีและเมืองเชียงตุงนั้น ความนิยมดนตรีดั้งเดิมลดน้อยลง และผสมผสานกับดนตรีต่างชาติพันธุ์ จากผลการศึกษาจะเห็นได้ว่า ความเข้มข้นของวัฒนธรรมดนตรีไทใหญ่แปรเปลี่ยนไปตามความหนาแน่นของประชากรไทใหญ่ เมืองสีปอและเมืองจ๊อแมมีจำนวนประชากรชาวไทใหญ่มากกว่า จึงปรากฏความเข้มแข็งทางวัฒนธรรม ในขณะที่เมืองต๋องยีและเมืองเชียงตุงมีประชากรต่างชาติพันธุ์ผสมผสานกัน โดยไทใหญ่มิใช่ประชากรส่วนใหญ่ของพื้นที่ วัฒนธรรมไทใหญ่จึงปรากฏในรูปแบบวัฒนธรรมผสมผสาน

จากการเก็บข้อมูลภาคสนาม ณ 4 เมือง เมื่อสังเกตจากข้อมูลจะพบว่ามีความละเอียดแตกต่างกันไป เช่น เมืองต๋องยีไม่มีข้อมูลเรื่องลิเกจำดไต และมีข้อมูลสัมภาษณ์บุคคลน้อยมาก เนื่องจากมีข้อจำกัดใน

การเข้าถึงแหล่งข้อมูลด้วย คณะผู้วิจัยต้องพึ่งพาผู้นำทางซึ่งไม่สามารถเสาะหาศิลปินได้ในขณะเก็บข้อมูล ดังนั้น ข้อมูลที่ได้จึงไม่ถือว่าเป็นปรากฏการณ์อันเป็นภาพรวมแท้จริงของข้อมูล อีกประการหนึ่ง การเก็บข้อมูลในเมืองตองยีและเมืองเชียงตุงซึ่งเป็นเมืองใหญ่ ประชากรผสมผสานหลากหลายชาติพันธุ์ วัฒนธรรมดนตรีและการแสดงของไทยใหญ่เจือจางมากกว่าเมืองสืปอและเมืองจ๊อกแม ซึ่งทั้ง 2 เมืองหลังนี้มีวัฒนธรรมดนตรีและการแสดงของไทยใหญ่ที่เข้มข้นมากกว่า เพราะประชากรส่วนใหญ่เป็นชาวไทยใหญ่ ดังนั้น การศึกษาเปรียบเทียบในงานวิจัยนี้ จึงเป็นการนำข้อมูลเท่าที่สามารถเก็บรวบรวมได้มาวิเคราะห์เปรียบเทียบเท่านั้น หากได้เป็นการเก็บข้อมูลอย่างทั่วถึงและครอบคลุมไม่ ข้อจำกัดอีกประการหนึ่งก็คือ ความไม่สงบของบ้านเมืองในรัฐชาน ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการเดินทางของคณะผู้วิจัย เนื่องจากรัฐบาลเมียนมาจำกัดพื้นที่สำหรับชาวต่างชาติในเขตต่าง ๆ นอกจากนี้ ในบางพื้นที่ หลังจากผู้วิจัยเก็บข้อมูลแล้วก็เกิดการยิงปะทะกันระหว่าง ทหารฝ่ายรัฐบาลและชนกลุ่มน้อยในเมืองต่าง ๆ ทำให้คณะผู้วิจัยไม่สามารถเก็บข้อมูลได้ตามคาดหวัง อย่างไรก็ตาม คณะผู้วิจัยหวังว่างานวิจัยชิ้นนี้จะเป็นจุดเริ่มต้นที่ดีแก่ผู้ที่สนใจในวัฒนธรรมดนตรีและการแสดงของชาวไทยใหญ่ได้ในระดับหนึ่ง

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวัฒนธรรมการบรรเลงดนตรีไทยใหญ่ในรัฐชาน สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา พบประเด็นที่สามารถดำเนินการวิจัยสืบเนื่องได้ ได้แก่ การศึกษาด้านปัจจัยทางการเมืองที่มีผลกระทบต่อวัฒนธรรมดนตรีไทยใหญ่

บรรณานุกรม

กนกอร สว่างศรี. รัฐบาลกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมภายใต้การปกครองของ
อังกฤษ ค.ศ. 1886-1948. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์ศึกษา
ภาควิชาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2552.

บุษกร ปิณฑสันต์และคณะ. วัฒนธรรมการบรรเลงดนตรีไทใหญ่ในรัฐชาน สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา
(เมืองสีป่อ). งานวิจัยทุนงบประมาณแผ่นดิน, 2558.

_____. วัฒนธรรมการบรรเลงดนตรีไทใหญ่ในรัฐชาน สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา (เมืองจ๊อกแม).
งานวิจัยทุนงบประมาณแผ่นดิน, 2559.

_____. วัฒนธรรมการบรรเลงดนตรีไทใหญ่ในรัฐชาน สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา (เมืองตองยี).
งานวิจัยทุนงบประมาณแผ่นดิน, 2560.

_____. วัฒนธรรมการบรรเลงดนตรีไทใหญ่ในรัฐชาน สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา (เมืองเชียงตุง).
งานวิจัยทุนงบประมาณแผ่นดิน, 2561.

ปราณี ศิริธร. เหนือแคว้นแดนสยาม. เชียงใหม่: ลานนาสาร, 2528.

สมพงศ์ วิทย์ศักดิ์พันธุ์. ประวัติศาสตร์ไทใหญ่. กรุงเทพฯ: สร้างสรรค์, 2544.

Wikipedia. 2018. Topography of Shan State. In Shan State. https://en.wikipedia.org/wiki/Shan_State.